



ACTUAL ASPECTS OF GEORGIAN ETHNOCULTURAL HERITAGE ECONOMICS IN THE CONTEXT OF GLOBAL TRENDS

Copyright © 2025 the Author/s

Peer review method: Double-Blind

Accepted: November 12, 2025

Published: December 05, 2025

Original scientific article

DOI suffix: 10.36962/NEC20042025-55



Gela Lobjanidze

Doctor of Economics, Associate Professor

LEPL Georgian Technical University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3652-0247>

E-mail: g.lobjanidze@gtu.ge



Koba Kartoza

MA in Economics and Management, Financial

Director, LTD Company „GRW“

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9892-4433>

E-mail: kkartoza@gmail.com

ABSTRACT

In the modern world, the study, research and analysis of global trends in the economy of ethnocultural heritage plays an important role in the socio-economic development of a particular country, on the one hand, in the formation of cultural identity, in the preservation and popularization of values, in the development of new technologies and their transfer to future generations, and on the other hand, in the development of education, science and tourism, in the strengthening of public-private partnerships, in the creation of new jobs and in attracting investments.

The article discusses and analyzes the essence of ethnoculture, a significant part of cultural heritage, determines its main socio-cultural and economic functions, discusses its role in maintaining peace and stability, in the dialogue of cultures and in the preservation of cultural diversity, as well as the current state of Georgia's cultural heritage and the problems of its preservation, the global competitiveness of cultural resources and the possibilities of their use for the socio-economic development of the country and the preservation of cultural heritage.

The research methodology is based on a systematic approach and uses general scientific methods of cognition: analysis, synthesis, comparison, logical reasoning, collection of facts.

Ethnoculture, its customs and traditions play a very important role in improving all aspects of the life of Georgian society, the ignorance of which often harms the national interests of the state. Accordingly, the paper describes the main factors and mechanisms by which ethnocultural heritage influences various aspects of society, which allows developing effective strategies for the preservation and further rational use of ethnocultural heritage, which take into account global trends, sustainable development goals, interests in forming a positive image of the

country, synergistic interaction with such areas of the economy as the development of innovations, technologies, business, culture and demonstrating their importance for the socio-economic development of the state.

Key words: Ethnoculture, Cultural Heritage, Economy, Global Trends, Identity, Sustainable development, Competitiveness, Socio-Economic Development.

REFERENCES:

1. <https://www.europeanproceedings.com/article/10.15405/epsbs.2022.11.5>
2. <https://culturalheritageinaction.eu/wp-content/uploads/sites/2/2021/11/CH-a-powerful-catalyst.pdf>
3. https://sias.ru/upload/iblock/1e7/2016_aktualnie_problemi_ekonomiki.pdf
4. <https://charter-alliance.eu/future-scenarios-for-cultural-heritage/>
5. <https://www.heritagesites.ge/ka/files/95>
6. https://unesco.ge/?page_id=540
7. <https://forbes.ge/kulturuli-memkvidreobis/>
8. <https://blueshield.ge/wp-content/uploa->
9. https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/pdf_full/georgia/Georgia_full-profile_01_2025.pdf
10. https://www.gov.ge/files/428_85680_321942_khedva-2030-saqarthvelos-ganvitharebis-strategia-1.pdf
11. <https://mes.gov.ge/publicInfo/wp-content/uploads/2013/12/Culture-Strategy-2025.pdf>
12. <https://forbes.ge/blogs/mogzaurobisa-daturizmis-reitingshi-saqarthvelo-45-e-adgilzea/>
13. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Travel_and_Tourism_Development_Index_2024.pdf

საქართველოს ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის ეკონომიკის აქტუალური ასპექტები გლობალური ტენდენციების კონტექსტში

გელა ლობჯანიძე

ეკონომიკის დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3652-0247>
ელ.ფოსტა: g.lobjanidze@gtu.ge

კობა კარტოზია

ეკონომიკისა და მართვის მაგისტრი,
ფინანსური დირექტორი
შპს კომპანია „GRW“
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9892-4433>
ელ.ფოსტა: kkartoza@yahoo.com

აბსტრაქტი

თანამედროვე სამყაროში ცალკეული ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის ეკონომიკის გლობალური ტენდენციების შესწავლა, კვლევა და ანალიზი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს, ერთი მხრივ, კულტურული იდენტობის ჩამოყალიბებაში, ღირებულებების შენარჩუნება-პოპულარიზაციაში, ახალი ტექნოლოგიების განვითარებასა და მომავალ თაობებზე გადაცემაში, ხოლო მეორე მხრივ, განათლების, მეცნიერებისა და ტურიზმის განვითარებაში, საჯარო-კერძო პარტნიორობის გაძლიერებაში, ახალი სამუშაო ადგილების შექმნასა და ინვესტიციების მოზიდვაში.

სტატიაში განხილული და გაანალიზებულია კულტურული მემკვიდრეობის მნიშვნელოვანი ნაწილის ეთნოკულტურის არსი, განისაზღვრება მისი ძირითადი სოციალურ-ეკონომიკური ფუნქციები, განიხილება მისი როლი მშვიდობისა და სტაბილურობის შენარჩუნებაში, კულტურათა დიალოგსა და კულტურული მრავალფეროვნების შენარჩუნებაში, ასევე, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ამჟამინდელი მდგომარეობა და მისი შენარჩუნების პრობლემები, კულტურული რესურსების გლობალური კონკურენტუნარიანობა და მათი გამოყენების შესაძლებლობები ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისა და კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებისთვის.

კვლევის მეთოდოლოგია ეფუძნება სისტემურ მიდგომას და იყენებს შემეცნების ზოგად სამეცნიერო მეთოდებს: ანალიზს, სინთეზს, შედარებას, ლოგიკურ მსჯელობას, ფაქტების შეგროვებას.

ეთნოკულტურა, მისი წეს-ჩვეულებები და ტრადიციები ძალიან მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ქართველი საზოგადოების ცხოვრების ყველა ასპექტის გაუმჯობესებაში, რომელთა იგნორირება ხშირად ზიანს აყენებს სახელმწიფოს ეროვნულ ინტერესებს. შესაბამისად, ნაშრომში აღწერილია ძირითადი ფაქტორები და მექანიზმები, რომლითაც ეთნოკულტურული მემკვიდრეობა გავლენას ახდენს საზოგადოების სხვადასხვა ასპექტზე, რაც საშუალებას იძლევა შემუშავდეს ეფექტიანი სტრატეგიები ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებისა და შემდგომი რაციონალური გამოყენებისთვის, სადაც გაითვალისწინება გლობალური ტენდენციები, მდგრადი განვითარების მიზნები, ქვეყნის დადებითი იმიჯის ფორმირების ინტერესები, ეკონომიკის ისეთი სფეროებთან სინერგიული ურთიერთკავშირი, როგორიცაა ინოვაციების, ტექნოლოგიების, ბიზნესის, კულტურის განვითარება და მათი მნიშვნელობის წარმოჩენა სახელმწიფოსა სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისთვის.

საკვანძო სიტყვები: ეთნოკულტურა, კულტურული მემკვიდრეობა, ეკონომიკა, გლობალური ტენდენციები, იდენტობა, ღირებულებები, მდგრადი განვითარება, კონკურენტუნარიანობა, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება.

შესავალი

ეთნოკულტურა გულისხმობს კონკრეტული ეთნიკური ჯგუფისთვის დამახასიათებელ საერთო ღირებულებებს, ტრადიციებს, შეხედულებებსა და ცხოვრების წესს, რომელიც აერთიანებს კულტურულ და ეთნიკურ ასპექტებს. ის აყალიბებს ჯგუფების იდენტობას და მსოფლმხედველობას, მოიცავს ისეთ ასპექტებს, როგორიცაა ენა, ისტორია, წეს-ჩვეულებები და სულიერება. ამასთან, ეთნოკულტურა განსაკუთრებულ როლს ასრულებს ეროვნულ იდენტობაში და შეუძლია მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს სახელმწიფოს სოციალურ-ეკონომიკურ და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მდგომარეობაზე. კულტურული მემკვიდრეობა სულ უფრო მნიშვნელოვან როლს ასრულებს გლობალურ ეკონომიკაში, რაც გავლენას ახდენს სხვადასხვა სექტორზე, როგორიცაა ტურიზმი, შემოქმედებითი ინდუსტრიები და ურბანული განვითარება. მისი ეკონომიკური ღირებულება აღიარებულია პირდაპირ წვლილში, როგორიცაა მემკვიდრეობითი ტურიზმი და კულტურული ინდუსტრიები, ასევე, ირიბ ზემოქმედებაში, როგორიცაა უძრავი ქონების ღირებულების ზრდა და ურბანული განვითარება. გარდა ამისა, კულტურული მემკვიდრეობა განიხილება, როგორც მდგრადი განვითარების მამოძრავებელი ძალა, რომელიც ხელს უწყობს სოციალურ ინკლუზიურობას და ინოვაციებს. ხოლო, ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის ეკონომიკა განვითარების პერსპექტიული სფეროა, რომელსაც შეუძლია მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს კულტურული მრავალფეროვნების შენარჩუნებაში, მდგრად განვითარებასა და მოსახლეობის კეთილდღეობის გაუმჯობესებაში.

საერთოდ, თანამედროვე ცივილიზაციაში

ეთნოკულტურული ღირებულებების პრობლემა დამოკიდებულია მრავალ ფაქტორზე: უპირველეს ყოვლისა, ეთნიკური ჯგუფის უნარზე, იპოვოს თავისი ადგილი მსოფლიოში სხვების მიბაძვის გარეშე, ტრადიციებისა და ინოვაციების შეერწყმის უნარზე, ღიაობისა და ეკონომიკური კონკურენციის გამოწვევის მიღებაზე და ამ პროცესში შეინარჩუნოს თავისი თვითმყოფადობა.

საქართველოს ეთნოკულტურულ მემკვიდრეობას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ქვეყნის მდიდარი კულტურული მრავალფეროვნების თვალსაზრისით, რომლის შენარჩუნება ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მნიშვნელოვანი ფაქტორია და ხელს უწყობს ტურიზმის, ხელოსნობის, შემოქმედებითი და სხვა ინდუსტრიების რაციონალურ და ეფექტიან ფუნქციონირებას. შესაბამისად, ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის აქტუალური საკითხების და თემების ჩართვა საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში ხელს შეუწყობს კულტურული იდენტობის შენარჩუნებას და მის მომავალ თაობებზე გადაცემას.

ძირითადი ტექსტი

ეთნოკულტურული მემკვიდრეობა ეთნიკური ჯგუფების ცხოვრების მატერიალური და არამატერიალური მტკიცებულება და მოცემულ ტერიტორიაზე მცხოვრები ხალხის შემოქმედებითი გამოხატულებაა, რომელიც ინახავს და გადაცემს ეთნიკური კულტურების შესახებ სოციალურად მნიშვნელოვან ინფორმაციას. არსებობისთვის ყველა ხალხმა უნდა გამოხატოს თავისი შემოქმედებითი შესაძლებლობები და შეინარჩუნოს თავისი ისტორიის კვალი საუკუნეების განმავლობაში. ანუ, ეთნოკულტურული მემკვიდრეობა გულისხმობს სა-

ერთო ტრადიციებს, პრაქტიკებს, წეს-ჩვეულებებს, ენებს, ხელოვნებასა და შეხედულებებს, რომლებიც ახასიათებს კონკრეტულ ეთნიკურ ჯგუფს, ემსახურება მისი იდენტობის განსაზღვრას და თაობებს შორის კავშირის ხელშეწყობას. იგი მოიცავს როგორც მატერიალურ ელემენტებს, როგორიცაა არტეფაქტები, შენობები და მუზეუმები, ასევე არამატერიალურ ასპექტებს, როგორიცაა ფოლკლორი, მუსიკა, ზეპირი ლიტერატურა და რიტუალები. თავის მხრივ, ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნება გადამწყვეტია კულტურული მრავალფეროვნების შენარჩუნების, საზოგადოების სოციალური ერთიანობის მხარდაჭერისა და მსოფლიოში მისი უნიკალური ადგილის გააზრებისთვის. ხოლო, ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის ეკონომიკა არის ეკონომიკური ურთიერთობების სისტემა, სადაც გაითვალისწინება ეთნიკური ჯგუფების კულტურული იდენტობის ამსახველი მატერიალური და არამატერიალური ობიექტების შექმნა, შენარჩუნება, გამოყენება, პოპულარიზაცია და ქმნის სამუშაო ადგილებს, გენერირებას უკეთებს შემოსავალს, ასტიმულირებს მასთან დაკავშირებულ ინდუსტრიებს (განათლება, ლოჯისტიკა, ტურიზმი) და აუმჯობესებს ცხოვრების ხარისხს, რაც ხელს უწყობს როგორც ადგილობრივი თემების, ასევე მთლიანად, ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას.

თანამედროვე სამყაროში ეთნოკულტურული მემკვიდრეობა ინტელექტუალურ სიმდიდრეს, უნივერსალური ღირებულებების, ხალხთა კულტურული ტრადიციებისა და პიროვნული იდენტიფიკაციის პროცესების მარაგს წარმოადგენს. შესაბამისად, ცივილიზაციის განვითარებაში ორი ძალიან ურთიერთგამომრიცხავი ტენდენცია არსებობს. პირველი არის გლობალური სტრუქტურების შექმნა, ხოლო მეორე, – მსოფლიოს სეგმენტაცია, სადაც ერთი ტენდენციის ზრდასთან ერთად, მეორე ტენდენცია ამავდროულად, უფრო აქტიური ხდება. ამიტომ, თანამედროვე ცივილიზაციის ფორმირების პროცესში ეს წინააღმდეგობები ახალი მსოფლმხედველობის შექმნის სტიმულად იქცა, რომელიც პიროვნებაზე, ინდივიდუალობასა და გადანაცვლებების მიღების თავისუფლებაზეა დაფუძნებული. ეთნოკულტურული დამოკიდებულებების ევოლუციის პროცესები მიუთითებს, რომ გლობალიზაციისა და მოდერნიზაციის პირობებში ეთნიკური ჯგუფი არა მხოლოდ არ ასიმილირებს და არ კარგავს თავის პოტენციალს, არამედ, პირიქით, იღებს გარკვეულ დამატებით იმპულსებს

საკუთარი იდენტობის განვითარებისა და შენარჩუნებისთვის [1].

ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის ეკონომიკის გლობალური ტენდენციები აჩვენებს მისი მდგრადი ეკონომიკური განვითარების პოტენციალის მზარდი როლის აღიარებას კულტურული ინდუსტრიების მეშვეობით მშპ-ს განვითარებაში, მემკვიდრეობის ტურიზმსა და ურბანული დაგეგმარების ინტეგრაციაში ინვესტიციების ზრდასთან ერთად. აქ ძირითადი მამოძრავებელი ფაქტორებია ქალაქები, რომლებიც აბალანსებენ მოდერნიზაციას ისტორიის მნიშვნელოვანი მონაპოვრისა და კულტურული აქტივების შენარჩუნებასთან ერთად. ლოკალიზებული კულტურული ინდუსტრიების განვითარებას, რაც ხელს უწყობს ინოვაციებს, დასაქმებას და ეთნოკულტურული ტურიზმის, განსაკუთრებით ადგილობრივი და ეთნოტურიზმისადმი მზარდ ინტერესს, კულტურული გაგებისა და საზოგადოებისთვის სარგებლის ხელშეწყობის მიზნით. მაგრამ ასევე, ხაზს უსვამს ისეთ გამოწვევებს, როგორიცაა ტურიზმიდან კომერციალიზაციის და არამატერიალური სარგებლის რაოდენობრივი განსაზღვრის სირთულე. ასევე, ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის ეკონომიკაში მეტად მნიშვნელოვანია სინერგიული კავშირი მემკვიდრეობის შენარჩუნებას, მდგრად განვითარებას, სოციალურ კაპიტალსა და დაბალანსებულ რეგიონულ ზრდას შორის, რაც სცილდება მხოლოდ პირდაპირ ეკონომიკურ გავლენას სამუშაო ადგილების შექმნის და სხვა ბენეფიტების თვალსაზრისით. ამასთან, ახალი თემები მოიცავს ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის ინტეგრაციას ეროვნული განვითარების სტრატეგიებში, მწვანე და ინკლუზიური ზრდის ხელშეწყობას და ფოკუსირებას გრძელვადიანი ღირებულებების შექმნაზე კულტურული გაცვლისა და საზოგადოების მდგრადობის გზით, სადაც თავის მხრივ, გაითვალისწინება შემდეგი აქტუალური მიმართულებები: კულტურული და შემოქმედებითი ინდუსტრიების გამოყენება, არამატერიალური სარგებლის აღიარება, გლობალიზაციის გავლენის დაბალანსება, ურბანული მოდერნიზაცია და მემკვიდრეობის კონსერვაცია, კულტურული ინდუსტრიებისა და ლოკალიზებული ეკონომიკების ზრდა, ეთნოკულტურული ტურიზმის ზრდა, ადამიანური კაპიტალის მოზიდვა, გაზრდილი საჯარო და კერძო ინვესტიციები, ეკონომიკური სარგებელი, განვითარება და ზეგავლენა პირდაპირ ეკონომიკურ მოგებაზე, არაპირდაპირი და არამატერიალური სარგებელი, რეგიონული და ადგილო-

ბრივი განვითარების მხარდაჭერა, დიპლომატია და კონფლიქტების მოგვარება, ღირებულებები და შეხედულებები, ტრადიციები და პრაქტიკები, ენა, ისტორია და მემკვიდრეობა, ცხოვრების წესი, ეთნოკულტურის ეროვნული იდენტობა, სოციალური გაგება, კულტურათშორისი ურთიერთქმედება, დიგიტალიზაცია, მდგრადი ტურიზმი, კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა [2, 3]. ამასთან, გეოსტრატეგიული დინამიკის, კლიმატის ცვლილების, ცირკულარული ეკონომიკის, ციფრული ტექნოლოგიების განვითარებასთან, კლიმატის და გლობალური სოციალურ-პოლიტიკური ლანდშაფტების ცვლილებებთან ერთად, ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის სექტორი უპრეცედენტო გამოწვევებისა და შესაძლებლობების წინაშე დგას, სადაც მნიშვნელოვანია სექტორის ადაპტირებისა და განვითარების შესაძლებლობების ოპტიმალური რეალიზება სასიცოცხლო სოციალურ ძალად [4].

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ საქართველო ადამიანური ცივილიზაციის უძველესი ცენტრია და გამორჩეულია მდიდარი, მრავალფეროვანი, უნიკალური და საუკუნოვანი კულტურული მემკვიდრეობით, სადაც მოიაზრება ზეპირსიტყვიერების ტრადიციები და გამოხატვის ფორმები, საშემსრულებლო ხელოვნება, ადათ-წესები, ჩვეულებები, ტექნოლოგიები, ტრადიციულ ხელოვნებასთან დაკავშირებული ცოდნა და უნარ-ჩვევები, მათთან დაკავშირებული ინსტრუმენტები, საგნები, არტეფაქტები და კულტურული სივრცეები და, რომლებიც ქვეყნის იდენტობის, სოციალურ-ეკონომიკური და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური განვითარების მნიშვნელოვან საფუძველს წარმოადგენს. როგორც კულტურული მემკვიდრეობის სააგენტოს შესწავლილი მასალებიდან გამომდინარეობს, მოძრავი ძეგლების რეესტრში დაფიქსირებულია დაახლოებით 6 000 მასალა, არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსის 75 სახეობა და 7 953 უძრავი ძეგლი. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის 3 და ბუნებრივი მემკვიდრეობის 1 ძეგლი შევიდა UNESCO-ს მსოფლიო მემკვიდრეობის სიაში (მცხეთის ისტორიული ძეგლები (სვეტიცხოველი, ჯვრის მონასტერი)) – 1994 წ., ზემო სვანეთი - 1996 წ., გელათის მონასტერი და კოლხეთის ტყეები და ჭარბტენიანი ტერიტორიები (2021 წ.) ხოლო, 5 ელემენტი – ქართული მრავალხმიანობა (2008 წ.), ქვეყრის ღვინის დაყენების უძველესი ქართული ტრადიციული მეთოდი (2013 წ.), ქართული ანბანის სამი სახეობის ცოცხალი კულტურა (2016 წ.), ქა-

რთული ჭიდაობა (2018 წ.) და ქართული ხორბლის კულტურა: ტრადიციები და რიტუალები (2025) წარმოდგენილია UNESCO-ს არამატერიალური მემკვიდრეობის წარმომადგენლობით სიაში. ამასთან, საერთო ევროპულ სივრცეში ინტეგრაციის გზაზე უაღრესად მნიშვნელოვანია საქართველოს ევროპის საბჭოს კულტურულ მარშრუტებში ჩართვა და ევროპულ სტრუქტურებში (ევროპის კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის ორგანიზაცია (EUROPA NOSTRA), კულტურის მენეჯმენტისა და პოლიტიკის ევროპული ქსელი (ENCATC), ევროპის საბჭოს კულტურის, მემკვიდრეობისა და ლანდშაფტის მმართველი კომიტეტის ბიურო და სხვ.) განწევრიანება [5, 6]. ანუ, წარსულის დაცვით მომავალის აშენება და საერთაშორისო სტრუქტურებსა და ინსტიტუციებში ინტეგრირება მნიშვნელოვანია გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდისა და განვითარებისათვის. თუმცა, აღნიშნულის მიუხედავად საქართველოს ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები სერიოზული გამოწვევების წინაშე დგას წლების განმავლობაში ხშირად და არასათანადოდ მოუვლელობის თუ არაკვალიფიციურად ჩატარებული სარეაბილიტაციო ან თვითნებური სარემონტო სამუშაოებისა და ისტორიულად ჩამოყალიბებულ ურბანულ გარემოში უხეში ჩარევების გამო. ამის მიზეზებად შეიძლება დასახელდეს არასრულყოფილი საკანონმდებლო გარემო და ინსტიტუციონალური მოწყობა, ცნობიერების ამაღლების საჭიროება, არასაკმარისი კვალიფიციური კადრები საპროექტო და სამშენებლო-საშემსრულებლო დონეებზე, მწირი საბიუჯეტო თანხები მასშტაბური სარეაბილიტაციო სამუშაოების საჭიროების ფონზე და სხვ. [7, 8].

კულტურულ მემკვიდრეობაზე ზრუნვა ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებაა, რომელსაც საერთაშორისო ქარტიების დონეზე ვალდებულებად იღებენ ცივილიზებული სამყაროს ქვეყნები, მ. შ. საქართველოც. გონივრული დამოკიდებულება მემკვიდრეობის მიმართ პირდაპირ მეტყველებს საზოგადოების კულტურული განვითარების დონეზე და ყოველი თაობის ვალია როგორც ღირებული ახლის შექმნა, ასევე, მემკვიდრეობის გაფრთხილება და მომავალი თაობებისათვის გადაცემა. ეს ორი რამ ერთმანეთს ხელს სულაც არ უშლის და სწორი დაგეგმვის შემთხვევაში სწორედ მათი თანაარსებობა წარმოადგენს მდგრადი განვითარების საფუძველს. ეს არათუ ეწინააღმდეგება ეკონომიკური განვითარების პრინციპებს, არამედ პირიქით, როგორც ამერიკაში, ევროპისა და აზიის ქვეყნებში არსებული

კვლევებიდან და გამოცდილებიდან ცნობილია, ისტორიული შენობების რეაბილიტაციას, შენარჩუნება-განვითარებას და საერთოდ, კულტურულ მემკვიდრეობას მნიშვნელოვანი ფინანსური და სოციალური სარგებლიანობა მოაქვს, წარმოშობს მეტ სამუშაო ადგილს და უფრო მნიშვნელოვანი შემოსავლის წყაროა ქალაქებისა და სახელმწიფოებისთვის, ვიდრე ახალი მშენებლობა [6]. ამასთან, კულტურული მემკვიდრეობის შესანარჩუნებლად სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს მარეგულირებელი, მეთოდოლოგიური, ადმინისტრაციული, ორგანიზაციული, ფინანსური და სხვა მნიშვნელოვანი მიმართულებების და მექანიზმების სრულყოფილი შემუშავება და ეფექტიანი განხორციელება, სადაც გაითვალისწინება შემდეგი ძირითადი მიზნების მიღწევა:

◆ კულტურული მემკვიდრეობის კოდექსის შემოღება რატიფიცირებული საერთაშორისო კონვენციების შესაბამისად, კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ არსებული კანონმდებლობის ჰარმონიზაციისა და ყველა შესაბამისი ასპექტის სათანადოდ გათვალისწინების უზრუნველსაყოფად;

◆ არამატერიალური, მატერიალური და ბუნებრივი მემკვიდრეობიდან ახალი კანდიდატების მომზადება იუნესკოსთვის წარსადგენად;

◆ არამატერიალური და მატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ციფრული ფორმატირება, კატალოგიზაცია დაცვის და საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით;

◆ საქართველოსა და მის საზღვრებს გარეთ არამატერიალური და მატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის ხელშეწყობა;

◆ კულტურულ მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული არქეოლოგიური საველე სამუშაოების მხარდაჭერა და კვლევისთვის ახალი ტექნოლოგიების გამოყენების წახალისება;

◆ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის, როგორც მთელი კაცობრიობის მემკვიდრეობის, პოპულარიზაცია სხვადასხვა მექანიზმების მეშვეობით;

◆ კულტურული მემკვიდრეობის კონსერვაციის წარმართვა ინტეგრირებული კონსერვაციული მიდგომით და ურბანული, სივრცითი და რეგიონული განვითარების გეგმების გათვალისწინება შენობების, არქიტექტურული ანსამბლების, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ზონებისა და კულტურული ღირებულების მქონე ლანდშაფტების დაცვის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით;

◆ არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის გადაშენების პირას მყოფი ფორმების დაცვის, აღორძინებისა და პრაქტიკის ხელშეწყობა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება;

◆ ქართველური ენების (ქართული, მეგრული, ლაზური, სვანური) და კილოთა, ქართული დამწერლობისა და ანბანის კვლევისა და შენარჩუნების ხელშეწყობა, მხარდაჭერა და დაცვა;

◆ საფრთხის წინაშე მყოფი ენების, განსაკუთრებით კი აფხაზური ენის, როგორც ქართული იდენტობისა და არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ნაწილის დაცვისა და განვითარების მხარდაჭერა და სხვ. [8, 9].

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა, პოპულარიზაცია და ეფექტიანად გამოყენება ქვეყნის მდგრადი განვითარებისთვის უაღრესად მნიშვნელოვანია, სადაც გაითვალისწინება კულტურული მემკვიდრეობის, კულტურულ ფასეულობათა დაცვისა და მართვის ეფექტიანი მექანიზმების და სამუზეუმო საქმიანობის თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისი მართვის ერთიანი პოლიტიკის შემუშავება, რითაც გაიზრდება საქართველოში კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების მდგომარეობის შესწავლისა და სარესტავრაციო/სარეაბილიტაციო სამუშაოების მოცულობა, ამასთან, განსაკუთრებით აღსანიშნავია საქართველოს ფარგლებს გარეთ ქართული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების მოვლა-პატრონობის სახელმწიფო გეგმის შემუშავება და ეტაპობრივად განხორციელება, მუზეუმების ინფრასტრუქტურა და კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებსა და მუზეუმებში დასაქმებული კადრების, ამ სფეროს პროფესიონალთა მომზადების/გადამზადების პროგრამების განვითარება, არამატერიალური და მატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალის ათვისების და კულტურული ტურიზმის მდგრადი განვითარების ხელშეწყობა [10].

მართალია, კულტურული მემკვიდრეობა მდგრადი განვითარების შედარებით ნაკლებად აღიარებული რესურსია, თუმცა მდგრადი განვითარების მიზნების 11.4-ე მუხლი მოუწოდებს სახელმწიფოებს მსოფლიო კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის დასაცავად ძალისხმევა გააძლიერონ, სადაც გაითვალისწინება UNESCO-ს მონაცემებზე დაყრდნობით კონტინენტის ყველა ქვეყნის ე.წ. კულტურული მემკვიდრეობის მდგრადობის ინდექსის მეთოდებისა და ინდიკატორთა დადაგენა და ინსტრუმენტის შემუშავება, რომელიც სოციალური კაპიტალის გაძლიერების, საერთაშო-



რისო ურთიერთობებში ტურიზმის განვითარების და ეკონომიკური ზრდის სტიმულირების საშუალება შეიძლება გახდეს [10]. ამასთან, საზოგადოების თანამედროვე განვითარებაში ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის შესწავლის მიდგომების და ასპექტების შეფასება, როგორც მდგრადი განვითარების რესურსი სტაბილურობის შენარჩუნებასა და კულტურული მრავალფეროვნების შენარჩუნებაში, ითვალისწინებს დეტალურ, კომპლექსურ და რაციონალურ ანალიზს, რადგან კულტურული მემკვიდრეობა ერთგვარი ფილტრია ადგილობრივი თემებისთვის სოციალური კაპიტალის ფორმირებაში, რომლის მეშვეობითაც აღიქმება მსოფლიოში გლობალური ცვლილებები. ასეთ შემთხვევაში, კულტურული მემკვიდრეობის გამოყენების საფუძველზე, ადგილობრივ თემებს შეუძლიათ შეიმუშაონ ეფექტური სოციალური სტრატეგია, რომელიც მიზნად ისახავს სიღარიბის დაძლევას, ადგილობრივი მოსახლეობისთვის ახალი ეკონომიკური „კლასტერების“ შექმნას, კულტურული მომსახურების ბაზრის გაფართოებას, ტურიზმის განვითარებას, კულტურის სფეროს მატერიალური ბაზის გაძლიერებას და თანამედროვე საზოგადოების წინაშე არსებული საფრთხეებისა და გამოწვევების ანალიზს, სადაც საჭიროა დიდი ძალისხმევა კულტურულ მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული პრობლემების რაციონალური გადაწყვეტისათვის, რადგან კულტურული მემკვიდრეობის გამოყენება, როგორც სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების საშუალება, მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფის მთავარი პლატფორმაა. აქ განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს შესაბამისი პროექტების, სტრატეგიებისა და მიდგომების შემუშავებას, რომლებიც შეინარჩუნებენ ქვეყნის კულტურული რესურსების სიმდიდრეს და გადასცემენ მათ მომავალ თაობებს მათი მრავალფეროვანი ფორმით.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია, საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებზე არსებული ქართული ისტორიული ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის განადგურების და ქართული კვალის წაშლის სავალალო მდგომარეობა. თავის მხრივ, კულტურული ფასეულობების განადგურება ხელს უშლის ადამიანებს შორის შერიგებას, აფერხებს განვითარებას და ანგრევს კულტურულ მრავალფეროვნებას. ხოლო, ისტორიული ფესვებისა და კულტურული მრავალფეროვნების უარყოფის მცდელობამ, შეიძლება გააძლიეროს კონფლიქტი და შეაფერხოს შერიგება, რითაც ზოგადად, ფერხდება დაზარალებული სახელმწიფოების სტაბილურობა

და კონკრეტულად, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება და კულტურული სფეროს ეფექტიანი მმართველობა. ამიტომ, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება კონსტრუქციის ტულ მიდგომებს და პოლიტიკური აქტორების მიერ დისკურსის ჩართულობა-განხილვებს უსაფრთხოების კონტექსტში კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ. დღესდღეობით, მნიშვნელოვანია იმის რწმენა, რომ კულტურა თავისთავად ფუნდამენტური ღირებულებაა ადამიანთა მშვიდობიანი თანაცხოვრებისთვის და კულტურულ მემკვიდრეობას აქვს ძალა გავლენა მოახდინოს „კონფლიქტსა“ და „შერიგებაზე“. ამიტომ, მნიშვნელოვანია ოკუპირებულ ტერიტორიებზე კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და მონიტორინგის სხვადასხვა ზომების შემუშავება და გაძლიერება [12].

ამასთან, კულტურული რესურსების გლობალურ კონკურენტუნარიანობაში მნიშვნელოვანია მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის მიერ მომზადებული მოგზაურობისა და ტურიზმის განვითარების 2024 წლის რეიტინგის ანალიზი, რომელიც რეალურად 2023 წლის მდგომარეობას ასახავს და, სადაც საქართველო მსოფლიოში 119 ქვეყანას შორის 4.14 ქულით (მაქსიმალურია 7 ქულა) 45-ე ადგილს იკავებს. 2022 წელს გამოქვეყნებულ ინდექსში საქართველო 44-ე ადგილზე იყო 4.3 ქულით, ანუ საქართველოს ქულა 0.16-ით შემცირდა და ქვეყანამ რეიტინგში ერთი საფეხურით ჩამოინაცვლა. ინდექსში შემავალი შეფასების ინდიკატორების მიხედვით, საქართველოს ყველაზე მაღალი ქულა – 6.17 (25-ე ადგილი) უსაფრთხოებაში აქვს, საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებში – 5.51 (50-ე ადგილი), ჯანმრთელობასა და ჰიგიენაში – 5.49 (50-ე ადგილი) და კონკურენტულ ფასებში – 5.47 (27-ე ადგილი) ხოლო, ყველაზე დაბალი ქულა ბიზნესმოგზაურობაში – 1.56 (79-ე ადგილი) აქვს, კულტურულ რესურსებში – 1.81 (75-ე ადგილი), ბუნებრივ რესურსებში – 2.05 (84-ე ადგილი), აეროპორტების ინფრასტრუქტურაში – 3.35 (74-ე ადგილი) [13, 14]. ცხადია, ასეთი არასახარბიელო მდგომარეობა მიზეზმდეგობრივ დამოკიდებულებაში საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის გამოწვევებთან. მართალია, ვითარება წინა წლებთან შედარებით უმჯობესდება, თუმცა, მიუხედავად ტურიზმის უზარმაზარი პოტენციალისა, მსოფლიო ტურისტულ მიღწევებთან შედარებით საქართველო ჯერ კიდევ არ არის სათანადოდ აღჭურვილი მთელი რიგი კრიტერიუმებით ტურისტებისთვის და შესაბამისად არ არის საკმარისად კონკურენტუნარიანი.



შესაბამისად, კულტურული მემკვიდრეობის ტურიზმში ეფექტიანი ჩართვა ხელს შეწყობს მთავარი ფუნქციების (საგანმანათლებლო და კულტურული აქტივობები, რაც გულისხმობს სულიერ ზრდა-განვითარებას, ეროვნული მენტალიტეტის, თვითშეგნების ჩამოყალიბებას, პატრიოტული გრძნობების გაღვივებას, ცნობიერების ამაღლებას, განათლებას და ეკონომიკური (კომერციული) შემოსავლის მიღება, რომლის გამოყენებაც საქართველოში შესაძლებელია მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისათვის და კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებისა და ფინანსური რესურსების მოპოვებისთვის)) განხორციელებას, რაც თავის მხრივ, გაზრდის თავად კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების შენარჩუნების დონეს და მასშტაბებს, მოგზაურობისა და ტურიზმის გლობალურ კონკურენტუნარიანობას.

ამრიგად, ეთნოკულტურული მემკვიდრეობა როგორც ერის იდენტობის სასიცოცხლო კომპონენტი ასახავს მის ისტორიას, ტრადიციებს, ღირებულებებს და მნიშვნელოვან როლს ასრულებს წარსულის ანმეოსთან დაკავშირების, თემებში იდენტობის განცდის უზრუნველყოფის, სოციალური

თანასწორობის, გარემოსდაცვითი, ეკონომიკური მდგრადობის ხელშეწყობის გზით და მნიშვნელოვან მამოძრავებელ ძალად იქცა სახელმწიფოს სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაში.

დასკვნა

ეთნოკულტურული მემკვიდრეობა სახელმწიფოს მნიშვნელოვანი მამოძრავებელი ძალაა, რომელიც ხელს უწყობს მდგრად ზრდას, სამუშაო ადგილების შექმნას და სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას. მნიშვნელოვანია მდგრადი ბიზნეს მოდელები, როგორიცაა საჯარო-კერძო პარტნიორობა და საზოგადოების მიერ ორგანიზებული კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნების ინიციატივების შემუშავება და ეფექტიანი განხორციელება სამთავრობო უწყებების, კერძო სექტორის კომპანიებისა და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების ერთობლივ ძალისხმევით, რათა უზრუნველყოფილი იყოს კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნება და ეკონომიკური სარგებლის გენერირება მომავალი თაობებისა და ადგილობრივი თემებისთვის ინკლუზიური და მდგრადი მიდგომების დანერგვით.